

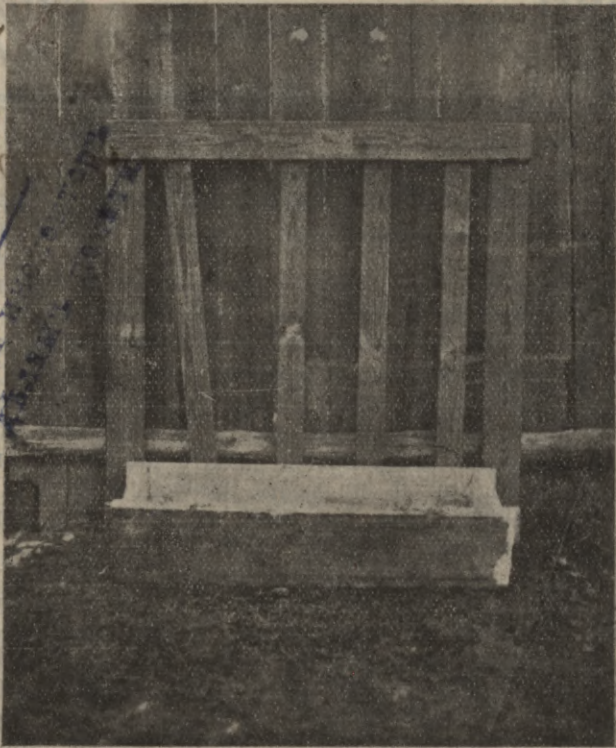
Am. N. Meyers

179/8

1914.

№ 1301

PHENIX
NO 1301

„SEMES“ grahamata Nr. 2.

Otrs pārstrādāts un
paplašb. iedevums.

Saunlopu ušaudfinaišana.

No wirspahrauga R. Salina.

Zelu audfinaišana.

No agronoma R. Ulmana.

Matija 6 lap.

"Gemes" grahmata Nr. 2.

Otrs ijdewums.

0303065422
304590

Jaunlopu ušaudsinašchana.

No wirspahrrauga R. Salina.

part. 62

Jaunlopu ušaudsēchanai nenoleedsami ir leela no-
 ūihme pareiſi nostahditā lopkopibā, bet mehš pa
 leelakai daļai wehl kōti masu wehribu ešam pee-
 greejušchi šchim ſwarigajam jautajumam. Ūi-
 audset gewi naw weenas deenas darbs, paest
 kreetus laika ſprihdis, eelams mehš waram ſahft gowi
 ſlaukt. Drukahrt, ušaudsēchana maksā prahwu sumiku,
 un eewehrojot to, ir no ſwara išaudset teešcham labu,
 wešeligu, rašchigu gowi, lai wina, warbuht, pehz pahris
 gadu ſlaukšchanas nebuhtu jaišbrahķē tā nederiga un
 maſrašchiga. Tas buhtu leels ſaudejums laukšaimneekam,
 kura lihdišchinejee mantas apstahķki nemaj naw tik ſpih-
 došchi. Ar ſahdeem ijdewumeem ſaištita ruhwigā teku
 ušaudsinašchana, rahda ſekofchee ſkaitki, kuri nemti teešchi
 iſ dšihwes. Tēſch dabujis pirmā gadā ſekofchu baribu:

Wilupeena	777	mahrz.	par 2	kap.	=	15	r.	54	f.
Wahjpeena	5064	"	"	$\frac{1}{3}$	"	=	16	"	88
Auſu miltu	3	"	"	2,5	"	=	0	"	8
Linſehķlu	11	"	"	4	"	=	0	"	44
Rauſchu	40	"	"	3	"	=	1	"	20
Seena	1590	"	"	1	"	=	15	"	90
ſakbaribas	600	"	"	$\frac{1}{8}$	"	=	0	"	75
Auſas	465	"	"	2,5	"	=	11	"	62
Œoſforķ. lopb. f.	9	"	"	6	"	=	0	"	54

62 r. 95 f.

Tā tad no ſcheem ſkaitkeem mehš redšam, ſik leela
 uma naudas jau ſanahķ par uſturu ween jaunlopu pir-

maja dſihwes gadâ, un kamehr tele nahks flauzama, kamehr ſainneeks warès ſahkt no winas gaidit eenehmunus, pekau, wehl jagaida apmehram diwi gadi, un pa ſcheem gadeem ta juma nemaf nebuhs daudj lo mafaka par augſchejo, bej tam wehl nahktoſ peerehſinat ganibu kofſchanu, kâ ari pahrejos wiſpahrigos iſdewumus, kâs wehl ſcho jumu padaritu leelaku. Dâ tad lihds tam laikam, kamehr mehſ gowi wareſim flaukt, winas uſaudſeſchana buhs iſmaſſajufi tuwu pee 150 waj wairaf rub., domaju, ta ir juma, par furu ar nopeetnibu ir jadomâ, jo, ja nu ſchi iſaudſetâ gowſ iſrahdas par nederigu, ſlittu baribas atmaſſataju, tad ſaudejumi ir leeli.

Lai nu nezeltos ſchahdi leeki iſdewumi un ſaudejumi pee maſraſchigo lopu pahrmainiſchanas pret eenefigajeem, mums jabuht koti uſmanigeem pee waiſſas teku iſwehles, audſinaſchanas un kofſchanas. Mums jaatmin tas, ka ari labâs ihpaſchibas teſſch ir mantojis tifa aiſmeteenâ, bet newis jau gatawas, tadehſ tas koti leelâ mehrâ atkarajas no teſa ehдинаſchanas un kofſchanas, waj nu labâs ihpaſchibas attihſtifees un parahdiſees wehlaſ wiſâ ſpilgtumâ, waj ari taps ſakropkotas un pee pareiſas attihſtibas nekad netiks.

Mudjnamee teki jaiſwehlaſ no labâm, weſeligâm, raſchigâm gowim, kuras bijuſchas aplaiſtas ar teeſchâm labeem buſteem, furu preeſſchtetſchu raſchiba galwo, ka leelakâ jeb maſakâ mehrâ ari winu pehztetſchi buhs tiſpat raſchigi, ja ne raſchigaki par muhſu tagadejeem lopeem. Wiſlabafais tekuſ ſchſirt no gowim, kuras atneſas rudeni, jo rudens teki ir daudj ſtiſpraki, iſturigaki par pawafara. Das iſſkaidrojas ar to, ka waſaru grubſnâs gowis, ganos eedamas, dabû daudj kuſtetees ſwaigâ gaiſâ, nedabû eeelpot tiſ daudj ſaſmakuſchâ kuſts gaiſa un tas wiſſ paweizina teſa labu attihſtibu mahtes meeſâs. Tad pa ſeemu labi turetee un kreetni paanguſchees teki labaki peeron pee waſaras baribas un maſaf zeeſch no muſcham un karſtuma, nekâ jauninee pawafara telini.

Kriht fwarâ ari tas, lai gows, no furas nemant tekü audsefchanai, nebuhtu nowahjejuſi, jo tahdu gowu teki weenmehr buhs fliftal attihſtijuſchees, weeglat padoſees daſchnedafchado flimibu eeſpaideem, winu pretiſchki-bas ſpehjas buhs dauds wahjafas, nekâ to tekü, fas ſchfirti no gowim, furas ir bijuſchas labal uſturetas Pee dſim-ſchanas tela dſihwſwars naw wehlams ſemaks par to fugas tekü widejo dſihwſwaru, pee furas winſch peeder. Angelnas fugas tekü widejais dſihwſwars groſas ap 60—80 mahrz.

Ja ſaimneeks pats ſawâ kuhti neatrod tekus audsefchanai, tad katrâ jinâ wajaga luhſot dabut tahdus no ſawa ſaimina, un ja ari buhtu jamakſâ zena, ſahdu mehſ neeſam paraduſchi makſat. Sche wiſlabaki waretu iſlihdſetees ar ſawſtarpigu waiſlas tekü pahrdofchannu, ſcho leetu waretu nemt pat pahrraugſ ſawâs rokâs, jo winam wiſlabak buhs pahrfinamas wina eezirkna labakâs ſaimneeziabas ar labakam gowim. Galwenais, nebaidatees, ja par fugas tekü jamakſâ pahra rubliſchu wairak, nekâ meeſneeks makſâ par gaſu, par teeſcham labu tekü nekahda juma nebuhs par augſtu.

Peenemſim, ſa mums nu buhtu rokâ tas labais tekſch, bet labs tekſch wehl naw laba peena gows, lihdi tam laikam wehl paees pahra gadu. Pahrrunaſim tagad, ſa mums pa ſcheem pahra gadeeem tekſch buhtu jatura, lai teeſcham winſch attaiſnotu uſ winu liſtâs zeribas. Wirmajâ dſihwibas laikâ tekſch dſers tikai peenu. Sche nu jaluhkojas uſ to, lai kopejas eewehrotü wajadſigo ſahrtibu un tihribu. Tetam peenu wajaga dot tikai ar mehru un ſwaru, bet newis ſâ muhſu ſaimneezes un kopejas ir paraduſchas, ar azu mehru, ſchis mehſ ir par dauds nenoteikts un beeſchi ween war ſtipri wilt un ſchahda wilſchana war buht leetai tikai par ſaunu. Schahda azu mehra leetofchana pa daſai ari iſſkaidro to, ſadehſ muhſu teki til beeſchi flimo ar zaureju. Daſchu reis dabü nepeemehrotu daudſumu, lungis neſpehi winu pahr-

strahdat un jau nelaine ir mahjās. Sewiſchki uſmani-
geen mums jabuht pirmajās deenās, tad wehl teka gre-
moschanas organi ir nepilnigi attihſtijufchees un ſpehj
uſnemt wairak baribas (peena), nekā ſahrtigi pahrſtrahdat.
Beenam pee dſirdiſchanas wajaga buht ſiltam, tihram un
ſwaigam. Traukam, no kura dſirda tekus, wajaga buht
newainojami tihram, kas par noſchehloſchanu gan retos
gadījumos tahds buhs. Jo muhſu ſaimneezes teku ſi-
piti tura par til neeewehrojamu daiktu, ka, ja wiau reiji
par gadu parahda uhdenam, tad ar to jau eedomajas
wiſu darijuſchas. Tas nu nekad nedrihſt buht, ſchim
„daiktam“ kā jau teizu wajaga buht newainojami tih-
ram. Wiau bej ſahrtigas maſgaſchanas wehl wajaga
reij pa deenu iſbruzinat ar ſarſtu uhdeni, lai iſnihzinatu
wiſas ſaitigās bakterijas un ſlimību dihgkus, kas ware-
tu buht eeperinajuſchees ſipiti, ar to apdraudedamas teka
weſelību. Nekad teku ſipi newajaga atſtaht kuhſi uſ mee-
ta, tiſko padſir a teku, to tuhlin uſgahſch turpat uſ teka
aiſgaldas, jeb kur zitur, un tur wiſch ſtahw lihdi otram
reizei. Sedomajatees, zif neſkaitami daudi daſchne-
ſchadu ſlimibas dihgku nelido pa kuhſs gaiſu, ſchee nah-
dami ſakarā ar ſipiſcha ſeenam, kuras wehl ir aplipu-
ſchas ar peenu, ſche atrod ihſtu mahjas weetu un pee
nahloſchās dſirdiſchanas nokuhſt teka eefchās un tur
ſahſ ſawu ſauno darbību. Tā tad ta ir nepeelaiſchama
un nepeedodama rihziba, ja ſipi tura kuhſi un wehl ne-
maſgatu. No tam tekeem zelās zaurejas, aiſdambeſcha-
nās u. t. t. Tad wehl, ja mahja ar pirſtu teku ſihſt,
pirſtam jabuht peenahzigi tihram. Dſirda teku ne ma-
ſak, kā 3 reijes deenā. Deenas 7—8 wiam wajaga da-
but ſawas mahtes peenu un, ja eefpehjams, pat ilgak.
Ja mehſ neeewehroſim augſchā ſazito, tad tekeem zel-
ſees zaureja un no tekeem, kas ir zetufchi no zaurejas,
iſaug gowis ar mahjam baribas pahrſtrahdaſchanas ſpeh-
jam un reij tās ir wahjas, tad ari baribas iſmantoſcha-
na buhs nepilniga.

Bej labas baribas telam wehl nepeezeefchama fau-
fa, filta (8—10° R.) kuhls, ar tihru faufu, gaisu, daudf
gaismas un fahrteja ijkustefchanas, ta seemu, ta wasaru
pa ahru fwaigâ gaisâ. Seemâ tekus wajaga turet aif-
ichogojumâ, nepeefcetuf un laist katru deemu ahra pastai-
gatees. Newajaga tekus feet, jo ja telfeh nedabû kuste-
tees, winsch ifaugf ar flitti attihstidam kruhtim, guhschu
kauleem un wahju muflulaturu (nefehzigf). Kurpretim
pee kusteefchanas, jauneem, augofcheem lopeem nostipri-
nas elpofchanas organi, afinsrinfofchana, fahrtiga fa-
gremofchana, tas ir, taifni tee organi, no kureem atkara-
jas dsihwneeka wefeliba, ifturiba un fahrtiga, pareifa ba-
ribas ifmantoefchana.

Mums jaruhpejas ari par to, fa kuhlis, fur tel-
stahw, buhtu tihrs un labs gaisf un to mehfs panahki
fim ar pareifu wehdinaefchanas eetaifef eerihfofchamu.
Par labam wehdinaefchanas truhbam ir irahdijufchaf
pehz Muira sistemas pagatawotâf. Schiam truhbam eefch-
pufe ir fadalita tfehetrâf datâf, ta tad no wehja pufef
eef pa truhbu eefchâ fwaigais, tihrais gaisf, bet pa aif-
wehja pufi nahfs lauka flittais, famaitatais. Kuhli, fem
fehif truhbas apafchâ ir pafifti dehki, lai aukstais gaisf
nenahktu teefchi uf lopeem, bet druflu ifdalitos. Nat-
ram truhbas zeturfcham apafchamalâ, wirf aiffarga, ir
zaurums, furam preefchâ ir aifbihdams aifschaujamaif,
lai waretu gaisa mainu nokahrtot pehz wajadfibas, jo kad
aifbihdam aifschaujamo preefchâ, tad tuhliu gaisa mai-
na top pahtraufta.

Râ kartupels tumfehaja pagrabâ ifstihdfe, fa pukite
uf loga iftabâ ar wifu fawu stahwu leezas uf faules, uf
gaismas pufi, ta ari dsihwneeki alkft pehz gaismas, pehz
faules stareem, tamdehl neleedsat ari faweem tekeem
faules gaismas, dodat wineem peeteefochi gaismas, ee-
rihkodami leelus platus logus. Jo faka, buhdinâ, fur
faules stari neefpibh, tur nahf ahrlts ar fawam jahlem.
Un tas ir pilnigi pareifi. Saules stari ir labafais de-

šinfekzijas lihdsekliis, pret kuru nešpehji žihnitees nefahdas
 šaunas bakterijas, šauno šlimibu pirmšahšums. Logus
 kuhšis eerihšo ar tahdu aprehšinu, lai uš til 15 kwadrat
 arščinam grihdas laukuma, buhtu 1 kw. aršch. logu.

Neškaitams daudšums putekšu tomehr lido pa kuhšis
 gaišu, šazelti no baribas pašneegššanas, no pakaišcheem
 u. t. t. Weena daša no wineem nogulšees uš mehšleem,
 uš dašchadeem preekšchmeteem kuhši, tomehr daša kritis
 ari uš tekeem, eekeršees teku špalwā un lihdis tahšak,
 šlaht pee teša meešas, ta aišflehgdami gaiša mainu zaur
 ahdu, jo, ša mehš šinam, kuštoni elpo ari zaur ahdu.
 Un reiši kuštona šahrtiga meešas darbošchanaš buhš trau-
 zeta, no ta tuhlin žetis ari wišis organišims, no ta žee-
 tis pareiša baribas išmantošchana un wišwairak lopa we-
 šeliba. Gewehrojot wišu to, teki šahrtigi šatru deenu
 jatihra ar šuku, lai išdabutu no špalwas ahra wišus pu-
 tekšus, ša ari blaugsnas, kas naw nefas žits, ša nobei-
 gušchās ahdas šchuhninās. Šchee puhlini pilnigi atmaf-
 šafees, jo tihrits lops ešot jau pa pušei pabarots. Ga-
 das, ša tekus apštahj parasiši-leekeshchi, kuri barojas wee-
 nigi no kuštona ašinim, lihdi ar to štipri trauzedami wi-
 na meeru. Pee ta nefas žits naw wainigs, ša tišai ta
 pati tihribas neewehrošchana. Ša pretlihdsekli ir žalee-
 to mašchinu eša, petroleja un kartupešu uhdens.

Šagad wehl reiš atgreesišimees pee teku dširdišcha-
 nas un kopšchanas. Šchis žautajums ir deeggan šarešch-
 gits, šche gruhši buhš ušdot šahdu noteiktu normu, no-
 teiktu šchablonu, pehž kuruš rihšotees. Domaju, pee teku
 šahrtigas dširdišchanas ša ari kopšchanas galweno lomu
 špehlēs pašcha dširditaja un šopeja ašais škats un ša-
 prašchana. Mums buhš jamahzas pareiši uštwert un ap-
 wehrtet muhžu teku attihštibas gaita. Šche pašcham dšir-
 ditajam Jaredš, šuram tetam wajadsēs dot wairak peena,
 miltu, raušchu, šuram mašak. Jamahzas eepašihšees ar
 šatra teša išpatnibu un tišlihdš mums šchi maššla buhš
 rošā, tad par šahrtigu teša attihštibu naw wairš šo bih-

tees. Tas nu wišs praša loti daudj puškū, mihlestibas uš ņawu darbu u. t. t., bet reiš mehš gribam ņašneegt redņamus panahkumus ņawā darbā, gribam eeguht augstako atlihdību par ņawām puškem, tad mums jazenņčas iņaudiet kreetnas gowis, labas ņawa uidewuma weizejas. Pahrunašin galwenos wilzeenos, kā buhtu jarihkojas pee teku dširdiņšanas. Pirmajā deenā tekam jadod tikai kahds stops tihra pirmpeena pa wišu deenu. Pirmpeena galwenā nošihme ir ta, ka winņch palihdji teka kungji un ņarnas istihrit no tā ņauktā piņa jeb pirmajeem iņmetumeem. Ja mehš tekam nedošim pirmpeena, tad ņeņas war buht, ka zeņas stipri zeets wehders, zaur ko teņch war pat aiņeet bojā. Kamehr teņch eemahzas dšert, janem palihgā pirksts, tikai wajaga zenstees jo drihi istikt beš pirksta palihdšibas. Tamdeht, ka ar katru deenu gruhņak buhs no pirksta atkratitees. Zlgak par 2—3 deenam neņad newajadjetu pirkstu leetot. Domaju, ka dašchām ņaimneejem i tik ilgs laiks nebuhš wajadšigs, winām teņch dšers peenu beš pirksta tuhlin otrā deenā.

Otrā deenā tekam dod $1-1\frac{1}{2}$ stopa peena pa deenu. Šcho porziju ņadala trijās daņās. Pee tam no ņwara ir tas, lai pehž eeņpehžas ihņaks laiks buhtu pagahjis no gowš ņlauņchanas lihds teka dširdiņšanai, taddeht, ka peens tad buhs wehl wajadšigā ņiltumā. Šchai ņinā gan buhtu dodama preeņchroka ņoka ņlauzenem, jo ņaut gan winas ir gruhņak tihras ušturet, tad labums ir tas, ka peens tik ahtri neatdšeest, kā ņkahrda traufos.

Tagad jaiņina teka dšihwņwars un jaņahl teņch dširdit ņamehrā ar winā ņwari. Peedšihwojumi ir rahdijuņchi, ka telitem jadod $\frac{1}{6}-\frac{1}{7}$ no winu dšihwņwara, bulliņcheem no $\frac{1}{5}-\frac{1}{6}$. Par peemehru, ja telite ņwehšs 60 mahrz., tad treņchā deenā mehš winai došim no 8—10 mahrz. peena pa deenu. Šcho dewumu paņtahwigi paaugņtina, tā kā zeturtās nedekas ņahkumā teņch dabii no 20—24 m. peena. Rā jau mineju, peena daudšums naw zeņchi noņakams, tas atkarajas no teka ihpatnibas.

Dreščâ nedekâ tekus jau šahš pamajam peeradinat pee šeena. Seenam wajaga buht šmalšam, tihram, nemaitatam. Agrak par treščo nedeku newajaga tekeem dot šeena, nedš ari šahdu zitu baribu, isnemot peenu, pretejšâ gadijumâ tekšč war šašlimt ar zaureju, jo teka funģis wehl naw tiftahku attihštijees, ša buhtu špehģigs šahrtigi pahštrahdat zitu baribu. Mahtes peens tekeem jadod 7—8 deenas un ja ween eespehģams, wišu laiku. Tâ ša peens pee mums ir dahģs, tad ar zeturto nedeku waram jau pahreet uš wahjpeenu. Šeche nu jaraugas uš to, lai wahjpeens buhtu šwaigs un pasterišets, zaur šo šaitģiģs bakterijas buhtu nonahwetas. Šaatturas no tahdu šopmoderneezibu wahjpeena leetoššanas tekeem, šur wahjpeens neteek pasterišets, tadehš, ša leetodami šchahdu peenu newaram buht drošči, ša tekšč nešašlimst. Drihš ar pilnpeena atnemšchanu tekam jadod weetâ tahda bariba, šas atweetotu atnemtâ pilnpeena wehrtibu. — Dod no šahkuma aušu miltus, bet šikai šijatus, beš šehnalam, ša ari šmalši šamaltus linu rauščus waj linšehklas. Šokwilnas raušči nekahdâ šinâ naw peelaišchami tekū baribas dewumâ, jo wixi jaunlopeem šaitģi, turpretim neatšwerami wixi ir peena lopeem.

Bahreju no pilnpeena uš wahjpeenu, waretu išdarit šekoščâ šahrtâ: zeturtâš nedekas

	Pilnpeena	Wahjpeena	Aušu miltu	Linšehflu raušču
	m a h r z i n a š.			
1. deenâ	20	4	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$
2. "	16	8	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$
3. "	12	12	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
4. "	8	16	$\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3}$
5. "	4	20	$\frac{5}{6}$	$\frac{5}{6}$
6. "	—	24	1	1
7. "	—	24	1	1

Šeektajâ un šestajâ nedekâ tekšč dabū lihš 28 m. wahjpeena un ap 2 mahģz. špehšbaribas, ša peemehram,

1 m. ausu miltu un 1 m. linu raušchu. Labu ņeenu teki dabu wiŝu laiku zil grib. Wahjpeenu war un wajaaga teklam dot wairaf mehneŝchus.

Wehlaŝ tad pakahpeniŝki pahreet no wahjpeena uŝ uhdeni, tahdâ paŝchâ ŝahrtibâ, kâ augŝchâ, pee pahrejas no pilnpeena uŝ wahjpeenu. Ŝeche nu atkal wahjpeena weetâ dod miltus jeb rauŝchus ar tahdu aprehŝinu, lai uŝ katrâm 4 m. wahjpeena nahŝtu $\frac{1}{6}$ m. ŝpehŝbaribas.

Wairaf, kâ 3 mahrzinas ŝpehŝbaribas teklam pirmâ gadâ nedos, ar tahdu aprehŝinu, ka iŝtruhtŝtoŝchas baribas weelas teŝch dabus no ņeena waj ŝaŝbaribas. Bet ja nebuhtu laba ņeena waj ŝaŝbaribas, nahŝtos pawairot ŝpehŝbaribas daudjumu.

Pirmajâ gadâ katrâ ŝinâ wajaga teklus labi barot, jo zitadi wini attihŝtas ŝliŝteem ŝauleem. Tikai paŝchâ ŝahŝumâ miltus war eekult dŝehreenâ, bet drihŝ ween rauŝchus un miltus dod tikai ŝauŝâ weidâ un peenu waj uhdeni padŝertees. Pehŝ gada teklus ehđina apmehram. tâpat, kâ zeeti ŝahwoŝchas gowis.

Bej tam tekeem pee dŝehreena, wehlaŝ pee milteem, leek ŝlaht ŝoŝforŝahbo ŝakŝi, tehjkaroti pa deenu. ŝamehr teŝch dabu pilnpeenu, ŝakŝis naw wajadŝigs.

Ā kâ ŝaimneeziŝbâs beeschi atgadas, ka weenâ paŝchâ aiŝgaldâ nahŝas ŝalitt wairafus teklus, tad pee wiŝeem eeweeŝchas pawiŝam nelahgŝ, nepeelaiŝchanis netiŝkums — teki ŝahŝ ŝihŝt weens otram auŝis, rabu u. t. t., ŝam ir tikai ŝaunas ŝeŝas. Lai ŝcho netikumu nowehrŝtu, tad pagahjuŝcho ŝeemu ŝchur tur ŝahŝa eerihŝot tekeem ehŝchas, ŝahđas rahđa wahŝa bilde. Ŝchâs ehŝchas, waj aiŝgaldâ preekŝchŝeenas, pagatawotas pehŝ amerikânu parauga. Teŝch eebahŝch galwu ŝchajâs ehŝchâs, kopejs aiŝbiđda kozinu preekŝchâ un nu winŝch wairs ŝawu galwu nedabû ahra, eelej peenu ŝipiti noleek teklam winu greekŝchâ ŝilitê, un winŝch bej kopeja ŝlaht ŝahweŝchanas meerigi ŝcho peenu iđŝers, kopejs warêŝ ŝlaukt

tahkat nahloſcho gowi, otrs telſch ari netiks flaht, un ſchâ tekus patur eeflehgatus ehſchâs, lihbj kamehr wiſi ir padſehrufſchi un purnixi wineem ir noſchumufſchi, pehz tam winus war laiſt walâ, tad wixi wairs neſihdis weens otru. Wehl ſchim ehſcham ir ta preeſchroziba, ka pahrejo baribu ari war pilnigi ſchxirot, leelafi teſi nefad nenoehdis baribu maſakajam, kaſ pee kopejas ſiles weenmehr notiks. Labums ir wehl taſ, ka kopejam naw jakahpj buhdâ eefſchâ, ne ari jaſteepjas ar peena trauku un baribu pahri par wahrtimeem.

Preeſchwahrtime augſtums ir $3\frac{1}{2}$ —4 pehdas. Winus war taiſit no 1 — $1\frac{1}{4}$ zoll. dehſeem, eeſtiprinot ſtahwoſ fokus ſtarp diweem dehſeem augſchâ un apakſchâ, waj ari no tahdeem kofeem, ka paraſti taiſa pee mums wahrtimeus un redeles. Stahwo fokû ſtarpas ir ap 6 z. un arween weens fokû ſtahw augſchâ un apakſchâ zeeti, nahloſchais turpreti apakſchâ war maſleet kuſtetees, augſchâ turpreti winſch iſkaltajâ garenajâ zaurumâ war tapt aiſbihdiks lihbj nefuſtinajamam fokam. Kad telſch galwu eebahſis, tad pabihda waſigo fokû, lai winſch nahktu pilnigi ſtahwus un noſtiprina winu ar pukka waj tapas palihdſibu. Sili war peeſtiprinat pee wahrtimeem kahdu pehdu no ſemes, waj ari turet teeſchi uſ ſemes. Silei ehrtibas dehl war pahrfiſt pahri ari ſchkehrſkojinus. Schahdas ehſchas koti noderigas ari waſarâ, kad aplozi-nâ ir jadſirda un jaehdina wairaki teſi reiſâ. (Uj ſih-mejuma ehſcha ir peeſleeta pee dehtu ſehtas.)

Tad, runajot par jaunlopu ſilem un karſlem, gribeju peeſihmet, ka tâs nefad nedrihkſtetu buht augſtas, jo, ja tekam buhs jaſneedsas uſ augſchu pehz baribas, tad wi-na mugura attihſtiſtees nepareiſi, buhs eeleeſta. Dabigi, ka waſaru ſahle, lopam jaehd tikpat ſemu, ka atrodas wina kahjas, tapat ari ſiles wajadses eerihkot lihbj ar grihdu, lai buhtu tikpat dabiga baribas uſnemſchana, ka ganibâs.

Tad par wafaras ganibu un jaunlopu tureschanu wafarâ. Ja teki jau ir eetureti no rudens, tad uš wafari, kad gowis fahks laist ganos, winus ari gluschi labi warës laist lihdsi, jo taiŋni tas buhs wineem par labu, ka wini dabus iskustetees ŋwaigâ gaiŋâ, tikai ja ganibas atrastos tahku no mahjas, tahku jadsen, tad pareiŋati buhs, ka mehš tetus turesim pee mahjas kahdâ aplofâ un ja ŋche nebuhs peeteekofchi wineem ŋahles ko ehst, tad nahkfees paŋneegt ari no rofas. Ja ganiba ir peeteekofchi laba un ja jaunlopi peenahzigi daudj war dabut ŋahles uš ganibas, tad pa wafaru netahdu ŋpehka baribas peedewu newajadsës, bet ja ganiba ir ŋlikta, maj ko war no winas dabut, tad bes ŋchaubam nahkfees baribu papildinat ar kahdam pahris mahrz. auŋu miltu, ŋkatotees, žif laba tomehr ir ganiba. Pirmajâ gadâ newajag jaunlopu nolaiŋt, ka winŋch paleek karns meefâs, winu wajag labi uŋturet, tomehr lai winŋch ari nelihdsinatos meefneeka lopam, jo no tahda naw ŋagaidama laba peena gows, winas audŋinaŋchana buhs lihdsiga galas lopu audŋinaŋchanai. Wiŋpahrigi pirmajâ gadâ wajag launlopus labi uŋturet, otrajâ gadâ turpreti labaf pusbadâ, nekâ par taukam, jo kâ jau teizu, no ŋchahdam telem labu peena gowu newar ŋagaidit, winam aptaukojas dŋemdes zeki, un winas beeschi nemeklê nemanj buktu un paleek ahlawas. Tikai gruhŋnibas laika pehdejâ puŋe teles nahlas uŋturet labi, jo ŋchajâ laikmetâ winam wajadŋigi leeli uŋturas weelu krahjumi, kâ preekŋch paŋchu, tâ ari preekŋch teka attihŋtiŋchanâs.

Peenemŋim, ka mums buhtu teki eetureti jau no rudens, jeema nahktu uš beigam un nu nahktos domat par to, ko darit ar ŋcheem jaunlopeem pa wafaru. Wiŋpirms mums seemas pehdejos mehneschos nahkfees par to domat, kâ mehš ŋchos jaunlopus waretu pahrwest uš wafaras ehdinâchanu, uš ganichanos laukâ, kâ jau eepreekŋch rakŋtiju, tad wehl gribetn uŋŋwehrt, ka wajag tetus laist laukâ jau seemu uš kahdu pusstundas, turpat

laidarâ, warbuht par pusdeenâs laifu, kad šaulite šiltaki špihd un kad laiks ir jauks un patihkams, nav nedj aukstu wehju, nedj leetus, ja wini buhs rudens teki, tad to pilnigi, beš bailem warës darit, jo nahks jau 2 — 3 mehnešchi wezi. Šchahdi teki, kas buhs jau apradušchi ar ahra gaišu, warës drošchi eet ganos, lihđji leelajeem lopeem. Sinams, ja nu pawafaris buhtu auksts, weh-jains, ar daudj nemihligam deenam, tad tahdâs nu gan labaki telus paturet mahjâs, jeb warbuht islaišt tikai uš ihšaku laifu, jo zitadi teki tomehr war šaauštetees un šašlimt. Wafaru, kad laiks naktis šiltaks, wežatos telus ari pa nakti waretu atštaht ahra, lai wini, pehž eefpeh-jas, daudj dabutu ahra gaišu. Pawafari, pee pahree-šchanas uš ganibu, deretu to darit ar šinamu usmanibu, pirms ganos eefčhanas eepreešch kahdu laizinu tekeem pašneegt jau šahli, lai winus pee tās peeradinatu, jo, ja wini par daudj špehji dabutu šaku šahli baribas pahr-mainâ tad waretu šašlimt ar zaureju. Tad par pašchu ganibu, newehlamas buhs tekeem šlapjas purwainas ganibas, fur aug majwehrtiga, škostaina, purwa jahle. Šchah-da ganiba šoti newehlamu eefpaidu atštahs uš tela tah-šako attihštibas gaitu, wina war pat to apturet, jo ša jau mehš šinam, tad šchahdai purwa jahlei truhktu ne-peezeefčhamo minerašweelu, furas tik nepeezeefčhami wajadšigas preešch šelmigas jaunlopu attihštichanâs. Beš tam šchahdâs purwainâs ganibâs mahjo ari daschadi leefešchi, parasiti, kas zaur šcho pašchu šahli war nokluht jaunlopu organišmâ un tur radit trauzejumus kustomu wešelibâ, šašlimst jaunlopu elpojamee organi, no dascha-du leefešchu eeperinašchanâs augšchminetos organos, fu-ru dihgti mahjo daschâs purwainâs weetâs, beš tam ari aknu šehrgu jaunlopi dabu uš šchahdam baniibam, kas ir pawišam hailiga šlimiba, jo wina ir neahrštejama un šchahds jaunlops, ja ari winšch peeaugš, paliks par lee-tojamu lopu, nekad newar buht labs baribas ismanto-tajs un winu nahšfees drihji isbrahšet. Jaunlopus nahks

peh3 eefpahjas ilgi ufturet ahrâ, fwaigâ gairâ, jo tas no-
 zeeina wina organifmu, padara nepeeeetamu flimibam,
 tamdeh3 ari nah3fees lih3j weh3lam rudenam winus laif3
 ganos. Difai falnas rihtos un ne3ehd3igâs auf3tâs lee-
 tainâs deenâs, jaunlopi japatura mahjâ. Neme3hlams,
 kâ paweezem lopeem, tâ it fewi3fchi pee jaunlopeem, ir
 tas, ka wini par daud3 peeehdâs nofalufcho, pahraugufcho,
 weh3lo rudens jahli, kas pat tiko falnu wehrts, fchahda
 fahle war radit fagremo3chanas trauzejumus, tamdeh3
 nah3fees pirms ganos laif3chanas, peeteekofchi kuh3ti pa-
 eh3dinat. Tâpat kâ pawafari pahreja u3 wafaras ganibu,
 tâpat rudeni, pahrejai u3 ftahwe3chanu kuh3ti, janoteek pakah-
 penifki, bet ne u3 rei3es, ftrauji.

Teles wairlai fah3 leetot 1 gadu 4 mehn. — 1 g.
 8 mehn. wezumâ, bullifchus 1 g. 6 mehn. — 1 g. 9 m.
 wezumâ. Ja mehs telites par daud3 agri laidifim pee
 wehrfcha, tad tâs mums ifaug3 fih3as un weeglas, bet
 ja par daud3 ir nowilzinata aplaif3hana, teles war ij-
 wehrftees par flittâm peena gowim.

Wispahrigi nemot, jaunlopu ufaud3inaf3hana ir
 gruhts darb3, kas pra3a daud3 ufmanibas un pazeetibas,
 kâ ari labas nowehro3chanas f3peh3jas. Bet rei3 mehs
 gribam fafneegt lo3kopibâ labus panah3kumus, noftahdit
 lo3kopibu u3 eene3figeem pamateem, tad mums katrâ finâ
 jaeemah3as teki aud3et. Jo muh3u tetos ir muh3u lop-
 kopibas nah3otne.

Tetu aud3inaf3hana.

Safarâ ar eepreekf3ejo rak3tu es ih3umâ gribu
 aifrah3dit u3 da3châm leetam, kurâm ir nofihme pee tetu
 dfirdif3chanas un eh3dinaf3chanas.

Daud3rei3 teki faflim3t ar zaureju, kuras zeh3lons pa
 leelakai dakai ir waj nu auf3ts peens, par daud3 peena
 u3 rei3i, waj ari netihri trauki. Ari nule no gows
 i3flauktais peens war seemas laikâ atdjift, ja winu tuh3lin

peh3 ifflautſchanas neleef telam preeſſchâ. Un tad, wahjpeens katreij ſeemâ buhtu par jaunu uſſildams, jo winſch droſchi ween. buhs pilnigi atdſiſis. Arweenu peenam un wahjpeenam wajaſetu buht tahdâ ſiltumâ, kâ winſch no gows nahf. Par daudſ peena uſ reiſi tekeem eedod toti beeſchi un tad brihnâs, no ka zelâs zaureja. Paſchâs pirmajâs deenâs ir labaf telam eedot par maſ, nekâ par daudſ peena. Dſirdit telu 3 reiſes deenâ un no ſahluma dot, ja daudſ, puſſtopa uſ reiſi. Tad jau pa-maſam war ſahft dot wairaf un ir peenents, ka telſch it labi war ſagremot un iſmantot tahdu peena daudſumu, turſch buhtu apmehram $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{6}$ daka no wina dſihwſwara. Tâ tad 70 mahrz. ſmagam telam waretu droſchi dot tahduſ 3 ſtopuſ deenâ u. t. t. Dſirdiſchana noteiktos laikos ir no leela ſwara. — Tad tee netihree trauki! Rahds Amerikas laikrakſts daſchus gadus atpakaf bija dewiſ padomu uſturet telu dſirdamos traukuſ tif tihruſ, ka ari pate maſgataja un telu dſirditaja waretu beſ breeſmam ſchad un tad iſ wineem dſert. Tagad nu weens lopturiſ rakſta, ka winſch ſcho padomu eewehrojîs un pee wina peecturejees — un winſch wehl nekad neefot manijîs ſlima tela ſawâ kuhfi. Lai noteef ari pee mums tâpat. Saluhkojas ir ari uſ to, ka telu ſilites un aiſgaldas buhtu arween tihraſ. Aiſgaldas nedrihft buht ari par maſam un atſchkirto telu ſeeſchana walgâ ir pawiſam atmetama riſziba. Atſchkirtam telam nedrihft leegt iſluſteſchanaſ brihwibu. Tihri, ſauſi pakaiſchi ir no leela ſwara.

Ja nu teki tomehr dabutu zaureju, tad buhs jaleeto ſahles, bet aiſſargu lihdsjekki un uſmaniba, tâ ka teli nemaſ nedabû zaureju ir labaki par wiſam ſahlem. Jo, ja reiſ telſch jaunibâ ir ſlimojîs ar zaureju, tad beeſchi ir nowehrots, ka no wina nekad neiſaug deefin zit labi lopi. Ja pawiſam jaunam telam uſnahf zaureja, tad ir eeteizams dot 3 reiſ deenâ pa puſtebjkarotes pepfina pulwera, waj uhdeni preeſſch dſirdiſchanas, waj ari pehdejâ peena lahſitê. Pepsins ſawelſ peenu tâpat kâ ſeera raugs.

Zadod kamehr zaureja apstahjas. Bezateem tekeem labs lihdsjellis ir formalins. Zanem 3 solotniki us 1 mahzinas ubdens un no ņchi maifijuma tad 1 ehdamkarote us katru stopu peena — kamehr zaureja apstahjas. Ari afins milti ir tapuņchi leetoti kà labs lihdsjellis pret zaureju. Jaruhpejas ari par wisleelako tihribu teku ajsgalda, eeteizama ari pakaischu aplaisiņchana ar kreolina atņhņai-dijumu.

Tomehr daudj weeglat ir issfargat tetus no zaurejas dabuņchanas, nekà winus ijsdeedet. Ir ari wehl lipigà teku zaureja, kuras ņekas ir wehl breefniġakas. Wajaga tikai allasch eegaumet noteikumus par teku dsirdiņchanu un atminet un eewehrot ari wiņas ņihlās leetinas un wiņu usturet wislabakà kahrtibà — tad panahkumi allasch buhs apmeerinofchi. Eegaumet un atminet it ņewiņchi wajadsetu: 1. Nekad tetus nepahrdņirdit, 2. dot tikai filtu peenu, 3. dot ņwaigu, ņaldu peenu, 4. dsirdit katru teku pa ņewi ari kad dod jau wahjpeenu, 5. eeturet noteiktas dsirdiņchanas stundas, 6. gahdat pat tihreem traufceem un ajsgaldam.*)

R. A. U.

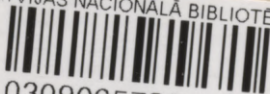
Handwritten signature: *УС ШУБ*

*) Katram lopturim wajadsetu eegahdatees ņchahdas Kirchensteina trihs grahmatas: 1) Gowņ grubņniba, 60 kap., 2) Mahjkuņtonu ņehrgas, 50 kap. un 3) Lopahrsņneeziņba, 1 rubli.

Дозволено цензурою гор. Вольмаръ, 8-го декабря 1914 года.

Veņpeests B. Skraftina tipografijà, Walmeerà.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309065722

